

Anna Murià o la construcció (auto)biogràfica

Una lectura de la *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*

Montserrat Bacardí

El 1967 sortia a llum a Barcelona, sota el segell d'Edicions Martínez Roca, *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* d'Anna Murià (Barcelona, 1904 – Terrassa, 2002), a cura d'Antoni Ribera, el qual s'encarregava de presentar-la en el pròleg «El poeta Agustí Bartra (Un acostament a la seva obra)». D'ençà que el 1938 havia donat a conèixer la seva segona novel·la, *La peixera*, Murià no havia publicat cap llibre en terres catalanes i, amb prou feines, a l'exili mexicà: tan sols el recull de contes *Via de l'est* (1946) i la narració infantil *El nen blanc i el nen negre* (1947). En aparèixer la *Crònica*, doncs, l'autora era pràcticament desconeguda per una bona part del públic potencial. A tot estirar, era un nom llunyà vinculat a diverses iniciatives polítiques, socials i literàries d'abans de la fi de la guerra. Però de tot allò ja feia trenta anys. Per la seva banda, l'extensa obra d'Agustí Bartra (Barcelona, 1908 – Terrassa, 1982), després d'haver estat editada en bona part a Mèxic, havia començat a arribar amb comptagotes la dècada anterior, gràcies a la perseverança d'Antoni Ribera, qui va ocupar-se de preparar l'antologia *Poemes*

(1954) i l'epopeia *Màrsias i Adila* (1957). El 1968, ja van presentar-se tres obres noves de Bartra a Barcelona: el recull de poemes *Ecce homo* i les novel·les *Crist de 200.000 braços* i *La lluna mor amb aigua*. Fet i fet, en el moment d'imprimir-se la *Crònica* de la seva vida, el biografiat no era pas gaire més popular que la biògrafa.

A diferència de com va procedir després, en l'assaig *L'obra de Bartra* (1975) Murià difonia el llibre sense cap tipus de prefaci: les possibles justificacions hi eren disseminades a dins, en diversos capítols, en formaven part d'una manera indestriable. Les paraules liminars posteriors, de tota manera, ens resulten útils a l'hora de situar-nos en el punt de partida de l'autora:

Vull parlar de l'obra d'algú amb qui estic tan unida com un ésser humà pugui estar-ho amb un altre. Això no es fa. És gairebé escandalós. Però gosaré fer-ho. M'arriscaré a escandalitzar i a suscitar mofes. No ho faria si no ho cregués útil (i si no em fos necessari), si no pensés que les mancances i les condicions adverses són compensades per uns privilegis que ningú més no té ni tindrà mai, i que són el de poder informar amb precisió i detall sobre l'obra, el de conèixer-la mot per mot, idea per idea, d'ésser-ne espectadora «entre bastidors», testimoni dels seus múltiples naixements i de

Montserrat Bacardí és professora a la Facultat de Traducció i d'Interpretació de la Universitat Autònoma de Barcelona. Ha publicat recentment el llibre *Anna Murià. El vicí d'escriure* (Pòrtic, 2004).

la seva creixença, haver-hi conviscut, con- viure-hi, tocar-la, respirar-la, estimar-la i entendre-la.¹

En efecte, Anna Murià i Agustí Bartra s'havien conegut l'agost de 1939 al castell de Roissy-en-Brie, prop de París, i al cap de pocs mesos s'havien unit, havien travessat l'Atlàntic i, els anys quaranta, havien tingut dos fills. El 1967 vivien a Mèxic, d'on no van tornar fins el 1970. En la *Crònica*, per tant, ella es proposava glossar la vida del seu marit, d'una persona amb qui mantenia una relació estretíssima, íntima. En la literatura catalana no n'hi havia cap precedent (ni tampoc, després, cap repressa). Ara bé, Murià no partia del no-res. Com va indicar Sam Abrams en el pròleg a la tercera edició, «en algun moment entre l'agost de 1941 i el setembre de 1943», poc abans d'encetar la redacció de la *Crònica*, va llegir, «aconsellada per Bartra»,² *Die Kleine Chronik der Ana Magdalena Bach*, el llibre de records que la segona muller de Bach va escriure el 1758, després de la mort del seu marit, quan la seva obra era considerada obsoleta, caduca, i ella vivia en la indigència. L'havia impel·lida a agafar la ploma la voluntat de deixar constància del que havia viscut al costat d'un home que, ben lúcidament, tenia per genial i a qui havia estimat sense limitacions. D'aquesta manera, cloïa la seva crònica amb aquestes paraules (segons la traducció espanyola):

He llegado al final de la historia de Juan Sebastián Bach. La labor que me propuso Gaspar Burgholt [deixeble de Bach] al aconsejarme que escribiese lo que pudiese recordar de su vida y de sus obras ha sido para mí, durante muchos meses, un con-

suelo y me ha servido para fortalecerme... El trabajo está terminado. Ya no tengo ningún motivo para vivir: mi verdadero destino llegó a su fin el día en que se apagó la vida de Sebastián, y pido diariamente en mis oraciones que la gracia de Dios me lleve de este lugar de sombras y me vuelva a reunir con el que, desde el primer momento en que le vi, lo fue todo para mí. Solamente lo terrenal me separa de él.³

Quan el 19 de setembre de 1943, en un *Carnet de la meua vida* inèdit, Anna Murià anotava, sota el títol «Agustí Bartra», «Avui començo el llibre», tenia tan sols 39 anys i, el seu company, encara no havia fet els trenta-cinc: una edat certament primerenca per a pensar en obres de recapitulació. Tampoc l'obra publicada de Bartra fins aleshores no era gaire abundosa: els llibres de contes *L'oasi perdut* (1937) i *L'estel sobre el mur* (1942), els reculls poètics *Cant corporal* (1938) i *El árbol de fuego* (traduït i editat per ell mateix a la República Dominicana el 1940) i la novel·la *Xabola* (1943). Així doncs, Murià partia d'una situació ben diferent de la seva predecessora Anna Magdalena Bach: un corpus relativament breu, donat a conèixer en circumstàncies atzaroses i d'un escriptor jove. La seva raó primera de posar-se a escriure no podia ser l'oblit, la desmemòria. Hi havia, en tots dos casos, sí, l'amor, una estimació abnegada i generosa que de vegades vorejava la idolatria. En el cas d'Anna Murià, a l'amor, calia afegir-hi un impuls antagònic: l'odi: «de l'amor i de l'odi és fill aquest llibre» (p. 163). Odi, com és natural, vers els adversaris de Bartra, exiliats amb qui aquells primers anys a Mèxic van tenir força tracte i que en el llibre només assenyala amb la

inicial de dos cognoms: S. (Joan Sales) i P. (Lluís Ferran de Pol), una «secta desequilibrada» que li feia agafar unes «enrabiades» que «produïren en mi un resultat positiu: m'impulsaren, com a reacció, a escriure aquest llibre» (p. 165).

L'animadversió, el despit o la rancúnia van esperonar-la a anotar les primeres ratlles, tal vegada (arran de la lectura de la crònica de la muller de Bach) van facilitar-li la idea general. La *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* no fou construïda, però, a partir d'un rampell, sinó que calgué una «pacient, constant, fidel tasca d'amor i de fe» (p. 213). Una tasca que s'allargà quaranta-sis anys, del setembre de 1943 al gener de 1989, per bé que després de la primera edició només hi afegí un capítol, el 47, «Darrereria», retocat en cada nova edició (la segona, del 1982, i la tercera, del 1990). Pel que es dedueix de les pistes que dona en alguns apartats, va redactar seguint el fil cronològic dels fets, amb algunes excepcions, en les quals, d'una manera significativa, «els meus sentiments entren en escena» (p. 51): el capítol 4, «Els noms del passat», sobre les anteriors enamorades de Bartra, el va compondre al final de tot, el 1966, i el 8, «La tardor de 1939», que relata els inicis de la relació amb el poeta, el novembre de 1949, amb posterioritat als següents. En general, els esdeveniments precedeixen molts anys l'escriptura, fins que s'acosta al final, en què tots dos temps conflueixen i es confonen. La distància entre l'un i l'altre afavoreix, en principi, la serenor expositiva.

De tota manera, altres condicions de pes facilitaven «el to personal directe, una mica allunyat de l'objectivisme biogràfic» (p. 51). Bàsicament, ho dèiem abans, la implicació emocional directa de l'autora

amb l'objecte d'estudi, de la qual no tan sols no s'amaga mai sinó que fa gala des de la primera frase del llibre: «Jo sols l'havia vist una vegada a Barcelona...» (p. 25). Tot ens indica, ja, que juga a la carta de la subjectivitat explícita, òbvia, sense reserves i sense renúncies. No podia escollir entre gaires camins més si, com ratificava al final, havia volgut adoptar el paper d'«únic testimoni», d'espectadora privilegiada d'una vida creadora que adorava: «Amb la meva tasca de cronista, durant vint-i-tres anys, em proposava deixar constància d'aquells fets dels quals jo era l'únic testimoni qui en tenia la referència més directa» (p. 329). De bon començament l'obra obliga a situar-nos en un joc múltiple de complicitats entre l'escriptora i l'escriptor, en què tots dos, en mesures diferents, esdevenen autors i personatges.

Que ella es converteixi en personatge de la biografia que escriu del marit resulta comprensible: no pot –ni vol– ocultar la seva presència al llarg de tants anys i de tantes situacions compartides. En algunes parts adquireix fins i tot un cert protagonisme, com en els capítols 8 i 30. El primer, ja hi hem fet referència, evoca el procés d'acostament de tots dos a Roissy i els inicis de la relació. Murià adopta el punt de vista de la noia enamorada d'aleshores, no pas el de la «muller feliç i orgullosa d'Agustí Bartra» (p. 91) que narra aquest episodi de la *Crònica*, i, així, se cenyeix a rememorar els seus sentiments i el capteniment d'ell; no explora mai les emocions d'ell, el que podia considerar o percebre, sinó que es limita, en tot cas, a transcriure algunes frases –ben poques, les indispensables– de les converses. En el relat de l'esdeveniment decisiu de les seves vides no hi ha cap tipus de transvestisme ocular

—tan fàcil, d'altra banda, en aquest cas. L'autora persegueix un grau d'«objectivitat» raonable, creïble, en l'exposició de fets íntims, i sap que només el pot atènyer si es despulla prou ella mateixa, si aconsegueix retratar amb desimboltura el cúmul de sensacions que aquells dies van apoderar-se del seu cap i del seu cos. En el capítol 30, titulat explícitament «La meva història», Murià passa a ocupar de nou un primer pla. En els quatre anteriors ha referit la primera estada als Estats Units els anys 1949-1950, gràcies a una beca de la Fundació Guggenheim concedida a Agustí Bartra pel projecte *Una antologia de la lírica nord-americana* (1951). De seguida s'afanya a aclarir que «començà l'únic període de la nova vida en el qual hi ha alguns moments de separació en les nostres perspectives», de manera que «hauré d'explicar dues vegades l'estada al país del Nord; primer la de Bartra, la que importa, després la meua, pel que afecta la d'ell i per les conseqüències que se'n derivaren» (p. 186-187). Efectivament, en aquests quatre primers capítols ofereix una imatge epidèrmica, distanciada, del sojorn americà: descriu les diverses cases on s'estan i els paratges que les envolten, inventaria els moviments de Bartra i el que escriu... tot, però, sense a penes implicació personal. Fins que en «La meua història» s'esplaia sobre els motius particulars —i, alguns, familiars— que la dugueren a viure un veritable «interludi» en aquells anys de joia, amb la inclusió d'alguns salts enrere temporals prou eloqüents i, un altre cop, d'una franquesa desacostumada.

Sosteníem més amunt que Agustí Bartra és també autor de la *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*. Ho és, com a mínim, en dos sentits. D'una banda, de cap a cap del

llibre Murià intercala textos seus de procedències diverses: poemes (inicia cada capítol, fora del darrer, amb alguns versos), cartes, notes, pròlegs, parlaments... La seva veu, directa, es fa sentir pertot. D'altra banda, la seva memòria havia de resultar decisiva a l'hora de reconstruir, sobretot, els primers trenta anys, quan la companya encara no era present en la seva vida. Com podia, si no, memorar, per exemple, la retirada del front d'Aragó, les vivències als camps de concentració o l'esplet de noies que li havien fet gràcia? Per força, ella li havia de consultar detalls concrets, per més que ja conegués els fets. Alguna vegada deixava entreveure el grau de cooperació amb què treballaven: «A Palenque, jo no vaig poder anar-hi, però en tinc la visió a través d'ell, que el visità en una excursió de cinc dies...» (p. 275). Encara més, els textos que incloïa del poeta no poden ser entesos com una simple audàcia constructiva de l'autora, o no solament, sinó que li servien per expressar-se amb una precisió i una bellesa que ella considerava fora del seu abast: «Jo no seré capaç de parlar mai com em fa parlar ell, de la manera més autèntica. Ell ha trobat les paraules del meu veritable sentir» (p. 253). Bartra, doncs, amb la seva obra i els seus records també va escriure la *Crònica* de la seva vida. Murià va encarregar-se de posar-los en solfa al llarg d'una bona colla d'anys.

Reprenem la qüestió del protagonisme dels dos artífexs. El títol de l'obra (una troballa deguda, pel que sembla, a Antoni Ribera) no enganya: la figura d'Agustí Bartra hi ocupa un paper central de punta a punta. El seu itinerari vital i creatiu subjecta l'esquelet del llibre, i esdevé, en primera instància, una biografia humana i

literària de l'escriptor, amb escasses referències a l'entorn si no hi tenen una relació estreta. Murià sovint relaciona els successos principals amb la producció d'aquells moments o amb les seqüeles que han deixat en l'obra: hi cerca, per exemple, la petja de ciutats com Sabadell o París o bé destria què hi ha de real i de fictici en la novel·la *Xabola*. Així, la *Crònica* és també una introducció al corpus bartrià, un complement valuós de l'assaig posterior *L'obra de Bartra*.

Quina imatge presenta Anna Murià de l'Agustí Bartra de carn i ossos? Quina mena de característiques li confereix? Com és natural, en termes generals, molt positives, encara que no pas d'una manera absoluta. En destaca la constància i la fermesa en la vocació literària, els esforços esmerçats i la capacitat de treball. Així mateix, una enorme «fam de viure» (p. 339), una gran curiositat per tot allò que l'envolta i per tot allò de què simplement té notícia. Potser per aquest motiu posa tant èmfasi en el valor que atorga a l'amistat, i dedica pàgines senceres als acòlits principals: Pere Calders, Alberto Gironella, Joan Junyer, Antoni Ribera, Pere Vives... De la mateixa manera, com ja vàiem abans, no estalvia espai a treure els drapets al sol dels qui van contravenir la companyonia de Bartra: a més de Ferran de Pol i Sales, l'enfadosa relació amb Vicenç Riera Llorca (R., en el llibre) ocupa un capítol, el 35, «El pont». Perquè, segons la visió que en proporciona, Agustí Bartra era una persona sentida, reservada i indulgent, no desproveïda d'alguna contradicció manifesta: «Tenia una vanitat ingènua i al mateix temps una clarividència superior» (p. 105). Aquests trets, per ventura, el van dur a sentir-se incomprès i malmenat per alguns sectors de la

societat catalana; així ho revelava ell mateix a Calders en una carta reproduïda en la *Crònica*: «M'he passat la vida sentint-me rebutjat pels catalans. [...] He hagut de fer la meua obra dintre d'una terrible soledat catalana» (p. 271), i Murià, en aquesta sintonia de veus tan particular, ho corroborava: «Bartra, absent, llunyà, fou objecte –i ho és encara– de l'hostilitat d'alguns dels components d'aquelles capelletes barcelonines, que no l'han vist mai» (p. 168).

El sentiment d'hostilitat envers la figura d'Agustí Bartra, de ben segur, va empènyer Anna Murià a prosseguir un llibre que havia encetat per ràbia i despit. En el fons, prevalia un anhel reivindicatiu, un afany de restitució i de dignificació d'una obra jutjada també, igual que Anna Magdalena Bach, d'extraordinària. Des d'aquesta perspectiva, podem entendre la gasiveria en les descripcions físiques de l'estimat, quan, en canvi, en destina de minucioses i delicades als paisatges i a les ciutats que visiten, a les cases on viuen o, fins i tot, als afectes i als desafectes. Fins cap al final, en el capítol 34, no se'ns ofereix una visió succinta de la complexió del poeta, i encara a propòsit d'una malaltia –les febres de Malta– que va contraure aleshores. En el primer, «Ell arriba», ens hem de conformar amb una enumeració esgarriada: «Era una mica diferent d'aquell meu record del Casal de la Cultura: el rostre colrat, els ulls d'un blau molt clar, els cabells rossencs» (p. 25). En el 15, «La veu», s'emfasitza aquesta propietat, però únicament com un agafador per evocar un seguit de situacions en què Bartra va fer lectures públiques de la seva obra, en un dels escassos capítols que traspassen ençà i enllà els límits cronològics. Anna Murià coneixia bé les lleis de la versemblança narrativa i sa-

bia que, si aportava gaires dades sobre un cos que estimava, podia caure en un ridícul paorós. La seva, era la crònica de la vida d'un escriptor, d'un escriptor d'una gran vàlua i poc reconegut, amb el qual, això sí, compartia la vida.

Aquest plantejament guia les seves pròpies aparicions i el paper que hi ocupa. Abans fèiem referència a dos capítols, els quals transcorren a Roissy i als Estats Units, en què ella es converteix, com a mínim, en coprotagonista, i en vèiem les raons: per damunt de tot, una pruija d'autenticitat, una mena de compromís o de deure amb el públic lector. Fora d'aquests moments aïllats, l'autora es manté en un discret segon pla, a l'ombra dels episodis escollits per reflectir la trajectòria del poeta. No és ella el centre d'interès, ni vol ser-ho si no resulta indispensable per a exposar una determinada conjuntura de la vida de Bartra. Per aquest motiu, coneixent el seu periple vital,⁴ resulten tan ostentosos els silencis que sobre ella mateixa va guardar. No és que mirés d'encobrir grans successos, sinó que va haver d'imposar-se un mutisme tenaç en moltes trifulgues que havia compartit amb el biografat per no fer-li gota d'ombra. Un sol exemple. A la República Dominicana, ja imprès *El árbol del fuego*, van recórrer tota l'illa fent una mena d'actuacions conjuntes: Bartra recitava poemes del llibre (amb l'objectiu de vendre'n uns quants exemplars) i Murià pronunciava conferències sobre diversos aspectes de la bellesa femenina, amb gran èxit de públic, segons informava la premsa del país; en la *Crònica* només deixava mig endevinar aquesta activitat en una frase: «Em van fer prendre part a l'acte amb una curta conferència» (p. 140). No ofería cap més informació.

Paradoxalment, la *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* conté més informació íntima sobre l'autora que no pas sobre el protagonista: ella es veu obligada a mostrar els seus sentiments, en la mesura que afectaven a ell; mentre que, de l'escriptor, tan sols li cal descobrir el tarannà, les idees i els actes més genèrics. No vol aprofitar-se de la proximitat. En el tractament del personatge, adopta el punt de vista del biògraf professional. Ara bé, com que es veu obligada a sortir-hi, engrandeix o empetiteix la seva presència segons les exigències del retrat que elabora. De vegades sobresurt la primera persona del plural amb una certa ostensió, com en l'insòlit i desacomplexat capítol 37, «El prodigi de juliol», en el qual recorda «el doll de l'arravatada passió nupcial» (p. 251) que van viure l'estiu de 1955, «als setze anys de matrimoni i als meus cinquanta-un d'edat...» (p. 252). En qualsevol cas, al final del capítol 22, «Amors i odís», ens advertia que, amb vista a la publicació, encara s'havia autocensurat: «...les revelacions *massa sinceres* en són suprimides» (p. 169).

En realitat, l'edició de 1967 no era ben bé la primera. Deu anys enrere n'havia aparegut una versió abreujada en castellà, a Mèxic, en el llibre que signava Cecilia Gironella *El ojo de Polifemo. Visión de la obra de Agustí Bartra*.⁵ Amb el pintor Alberto Gironella i la seva esposa, la parella va establir-hi una connexió immediata: «L'amistat fulgurant, esclatant i explosiva de Gironella només pot comparar-se a un enamorament. [...] Calia telefonar-se dues o tres vegades al dia, veure's gairebé diàriament, anar junts a tot arreu...» (p. 255). Sota aquesta concòrdia van preparar el llibre. Ella era una jove periodista que havia fet carrera al diari *Excelsior*, rere el pseudò-

nim de *Bambi*. La seva contribució consistia en una introducció d'una vintena de pàgines a la poesia d'Agustí Bartra. La resta del volum, el conformaven una àmplia mostra de l'obra de Bartra, traduïda per ell mateix, i uns «Fragmentos de la *Crònica de Anna*» que ocupaven una cinquantena de planes, escollits per totes dues: «De la *Crònica* hemos arrancado, Anna y yo, unos fragmentos que hacen, unidos, una humanísima historia de Bartra». En general, tant la versió de 1957 com la de 1967 seguien la mateixa estructura: el descabellament cronològic, amb alguns salts endavant i endarrere. No seguien, en canvi, la mateixa disposició: en la primera els epígrafs eren molt més breus i, per tant, en sortien bastants més, i la informació no era presentada exactament en el mateix ordre que en la segona. D'altra banda, alguns capítols hi eren suprimits pràcticament sencers, com el 8 («La tardor de 1939»), el 20 («Els Jocs Florals»), el 22 («Amors i odis») i el 26 («Començ de l'interludi»). És a dir, les parts triades en *El ojo de Polifemo* se centraven del tot en la figura d'Agustí Bartra, i desapareixien les seccions dedicades a l'entorn i a la mateixa autora: de manera simptomàtica, es posava el punt i final amb l'estada als Estats Units, just abans de «La meva història».

Aquesta crònica de 1957 produïa una certa impressió de feixuguesa, de pompositat, i, sobretot, estava impregnada d'un to més decididament hagiogràfic que la de deu anys després. Per contra, en aquesta darrera Murià fins i tot ens sorprenia amb alguns moments d'humor i d'ironia plàcida, tant referits a ella mateixa (vegeu el final del capítol 10, el comiat dels pares a Roissy), a d'altres (el capítol 20, els embulls dels Jocs Florals de 1942), com, fins,

i tot, a Bartra: a propòsit dels recitals que va oferir a la República Dominicana, del que va tenir lloc a l'Ateneo Dominicano, n'afirmava: «Els diaris en publicaren comentaris elogiosos, i ja el renom de Bartra queda ben assentat en aquell poble innocent que s'embadaleix davant d'un poeta com davant de quelcom sobrenatural, més encara si és blanc i ve d'aquella terra remota, que no saben ben bé si és una illa o un paradís, que en diuen Espanya, d'on tots ells creuen descendir» (p. 139).

La *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* subjuga també per com és construïda. Murià combina el relat dels fets amb tota mena de textos complementaris que, d'una banda, li atorguen veracitat i, de l'altra, dinamisme. La tria i l'emplaçament d'aquests materials solen ser molt efectius, de manera que produeixen la impressió —tan «literària»— que de cap altra manera no podia haver transmès millor la idea que volia exposar. Un cas paradigmàtic n'és el capítol 42, «Epistolari de l'absència», un dels més extensos i emotius del llibre. Transcorre l'any 1961 i la família es trasllada novament als Estats Units perquè la Fundació Guggenheim ha concedit una altra beca a Agustí Bartra. A l'abril el fill, Roger, que ja té divuit anys, ha de tornar a Mèxic per reprendre els estudis. La mare anuncia, al final del capítol anterior, que «Des d'aquell dia, la correspondència amb Roger és la *Crònica*» (p. 282). I, en efecte, tan sols hi llegim fragments de cartes dels tres membres de la família que han romàs (Bartra, Murià i la filla adolescent, Eli), amb una breu entrada que les identifica. Algun cop expliquen el mateix, des de punts de vista diferents: la «realitat», per tant, se'ns presenta fragmentada. Cadascú suporta com pot l'enyorança i cadascú l'ex-

pressa a la seva manera. Ara, per damunt de tot, les cartes de tots tres testimonien un clima d'estimació i d'avinença familiar envejable. De quin altre recurs més operatiu hauria pogut valer-se l'escriptora-mare-esposa?

En contrast amb aquest capítol, el següent, «Pelegrinatge», té un ritme frenètic. Narra el viatge d'un parell de mesos que van emprendre per Europa el mateix 1961 (el primer des de 1940) i que els va dur a París, Roissy-en-Brie, Bèlgica, el Rosselló, Provença, Itàlia i Grècia. L'amuntegament d'emocions devia ser tan formidable que Murià, sempre molt conscient dels límits de les paraules, se serveix d'un estil propi de reportatge periodístic, de crònica. No pot aturar-se en el trasbals sofert, com tampoc després no s'atura en la commoció del retorn. En canvi, en el 10, «Villa Rosset», les descripcions de la casa, dels entorns i de la vida que hi feien són profuses, detallistes, amarades d'un lirisme contingut, talment com si el temps s'hagués aturat aquelles primeres setmanes de convivència amorosa. Cada capítol exigeix un ritme narratiu diferent, segons la matèria que tracta i com vol tractar-la, i l'alterança de *tempos* proporciona, un cop més, agilitat i versemblança.

Al capdavant, d'això es tractava, precisament. De convertir un projecte reivindicatiu en una obra convincent. El salt que calia fer era atüidor, un reguitzell de cabrioles en el buit. Les primeres ratlles que n'escrivia en el *Carnet de la meua vida* i que després, amb retocs mínims, va incloure en el capítol «Amors i odís» reflectien la devoció incommensurable que sentia per Agustí Bartra (i fins a quin punt estava disposada a lliurar-s'hi):

Avui, 19 de setembre de 1943, començo el llibre, un llibre que s'acabarà quan jo mori. Necessito començar-lo avui, amb el meu odi contra els qui t'odien. Sé de fa temps que l'escriuré, que totes aquestes notes en formaran part, i molt més, i tota la teua vida, i tot el que sé de tu, i tot el que viuré amb tu, i tot el que et veuré viure; el teu treball, la teua ànima i el teu geni. Estimo el teu esperit tant com el teu cos; en literatura em vaig donar a la teua obra com en feminitat em vaig donar als teus braços; ets la fe de la meua vida, crec en tu i sé que no m'equivoco. També hi creuen els mesquins, els fracassats, els envejosos, i perquè hi creuen t'ataquen. Jo et glorificaré més que ningú, jo, la dona que t'ha consagrat la seva vida i que sap que si deixa d'escriure un llibre per tal que tu puguis escriure una ratlla fa un gran servei a la literatura, i que l'obra que pot deixar al futur és aquesta Crònica» (pp. 165-166).

Des d'aquest inici tan visceral, empès de calent en calent per la passió i la fòbia en estat purs, va ser necessari un procés d'elaboració llarg, consciencios i perspicaç per a convertir la *Crònica de la vida d'Agustí Bartra* en una biografia amb tots els ets i uts. Amb l'escull insalvable, és clar, que qui la signava era la seva dona. No podia obviar ni falsejar aquesta circumstància poderosa. Per això, la biografia d'Agustí Bartra és també un llibre de memòries d'Anna Murià i, de retruc, un dietari; i, encara, un epistolari amb moltes veus. Una obra que esberla a consciència els caixons dels gèneres tradicionals per oferir un tast de veritat. ▣

1. Anna Murià, *L'obra de Bartra*. Barcelona, Vosgos, 1975, p. 5.
2. Anna Murià, *Crònica de la vida d'Agustí Bartra*. 3a ed. Barcelona, Pòrtic, 1990, p. 11. Totes les pàgines indicades entre parèntesis en l'article corresponen a aquesta edició.
3. *La pequeña crónica de Ana Magdalena Bach*. Trad. de Carlos Guerenziain. Barcelona, Juventud, 1995, p. 187.
4. Vegeu Montserrat Bacardí, *Anna Murià. El vici d'escriure*. Barcelona, Pòrtic, 2004.
5. Cecilia Gironella, *El ojo de Polifemo. Visión de la obra de Agustí Bartra*. Mèxic, Costa-Amic, 1957.

MÈTODE

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

NÚM. 44. HIVERN 2004/05 (FEBRER 2005)

ÚLTIM NÚMERO: CIENTÍFICS O VISIONARIS?

LES IDEES QUIMÈRIQUES EN LA HISTÒRIA DE LA CIÈNCIA

Monogràfic coordinat per Martí Domínguez i María Iranzo. Amb articles de M. Domínguez i M. Iranzo; Carlos Mínguez; Xavier Bellés; Sandra Tugnoli; Juan Monterde; Luis Pérez; Jesús Navarro; Xavier Duran; Antoni Roca; Jorge Velasco

ENTREVISTA A PATRICIA FARA
per Josep Simón Castel

INFORMACIÓ I SUBSCRIPCIONS:

MÈTODE: Jardí Botànic de la Universitat de València
C/. Quart, 80. 46008 València
E-mail: marti.dominguez@uv.es
Subscripcions: 96 386 45 42
<http://www.uv.es/metode>

* Preu Subscripció anual (4 números l'any): 18 € per a Espanya, 25 € per a l'estranger

